

Transcriptie interview mw. L.M.S. Gerlings, 19 december 2017/4 januari 2018

TIJDSDUIDING INTERVIEW/INHOUDSOPGAVE

0.00-5.42	geboorte in Soerabaja, repatriëring en wonen in Voorschoten en Leiden
5.42-9.52	beroepen vader, van vennoot van Java Kawi Thee Import tot directeur van een jamfabriek
9.52-16.57	lagere school, de ELS
16.57-25.21	schooltijd op het gymnasium en puberteit
000-5.35	ook nog gymnasiumtijd
5.35-13.05	in gymnasium 5 weer gedoubleerd en toen secretaresseopleiding gedaan en gaan werken bij Stafleu, uitgever, en Achterhoek en Liemers, exporteur
13.05-20.26	huwelijk en kinderen
20.26-30.00	studie bedrijfskunde en alle perikelen daar omheen
30.00-34.10	beleggingsclub van Vrouwenbelangen
34.10-42.15	vrijwilligerswerk voor Man-Vrouw-Maatschappij, actie in de wijk tegen de rondweg en de geplande flat bij de Vredeskerk; beide zijn er o.a. door het activisme van mevrouw Gerlings niet gekomen

I-1: Uw voorletters en ik ben heel nieuwsgierig: L.M.S. Gerlings. Waar staan die letters voor?

G: Louise Margaretha Stephania, van mijn oma.

I-1: U bent geboren op 5 maart 1928. U bent getrouwd geweest en uw man is overleden. Wanneer is dat gebeurd?

G: In '94, 14 januari.

I-1: En u bent geboren in Zuid-Afrika in de buurt van Johannesburg?

G: Nee, op Soerabaja. Mijn dochter woont in Zuid-Afrika.

I-1: Ja, dat is het verhaal. Want hoeveel kinderen hebt u?

G: Vier. Eén jongen, drie meisjes.

I-1: En de anderen wonen in Nederland?

G: Ja, eentje hier in Oegstgeest, eentje in Laren en eentje in Amersfoort.

I-1: En u bent in Indonesië, voormalig Nederlands-Indië, geboren?

G: Ja, tot mijn zesde ongeveer.

I-1: Uw ouders hebben daar gewoond?

G: Ja, die hebben elkaar daar ontmoet als ras-Nederlanders. Want mijn moeder is alleen gegaan omdat haar broer er was en daar is ze even geweest en toen is ze van Soerabaja naar Jakarta verhuisd. Waarom weet ik niet. En daar hebben ze mekaar ontmoet.

I-2: En hoe hebben ze mekaar ontmoet? Weet u dat?

G: Nee. Er waren natuurlijk niet zoveel Nederlanders, hè. Dat zal wel op feesten en partijen geweest zijn, want mijn moeder kwam uit Amsterdam; die wisten van feesten hè. Die liepen voorop.

I-1: Wanneer zijn ze gerepatrieerd?

G: In '35 was dat.

I-1: En toen gingen ze waar wonen?

G: Eerst ben ik bij mijn grootmoeder gedropt; die woonde in Aerdenhout. Een zeer resolute tante. En daarna hebben we iets langer dan een jaar in Voorschoten gewoond. Waar al die nieuwbouw nu is, was een christelijke school. Een heel gemene juffrouw. Die draaide je vel zo om. Ik heb nog nooit gehoord dat iemand zoiets akeligs deed.

I-2: Dat deed mijn vader ook.

G: Niet goed snik, ja.

I-2: Dat deed ontzettend zeer hè?

G: Ja, dat deed ontzettend zeer.

I-1: Die zou nu aangeklaagd worden.

G: [schatert] Jahaa. Ja, een ouwe juffrouw.

I-1: En na Voorschoten?

G: Naar de Lorentzkade in Leiden.

I-1: Waar precies?

G: Op 34, dus tussen de Hugo de Vriesstraat en de Kapteynstraat.

I-1: En u hebt hoelang daar gewoond bij uw ouders?

G: Wanneer ben ik getrouwd? In '52. [28-4-1952]

I-1: Hoe was het daar om buiten te spelen?

G: Nou, heerlijk. Ik ken dus alle poortjes. Verstoppertje en met de bal gooien, hoog. Ik was geloof ik ergens in de 50 toen ik op de [Van den] Brandelerkade [29] woonde en daar had ik een tuintje, een heel klein achtertuintje. Ik dacht: "Zou ik het nog halen?" Ik haalde het nog, met een tennisbal. Maar goed, ik heb natuurlijk nog getennist tot twee jaar geleden. Dus dat is mazzel.

I-1: Kunt u iets meer vertellen over het spelen daar?

I-2: Over vriendjes en vriendinnetjes?

G: Eigenlijk gewoon met ballen, verstoppertje en met zoveel ballen tegen een kale muur op. Eén was zo, twee was zo, drie was zo, nou ja, weet ik veel.

I-2: Van die liedjes erbij?

G: Nee, het was gewoon. Nummertje een was zo, nummertje twee onder je linkerknie, onder je rechterknie. En dan nog draaien; je had daar een spelletje van.

I-1: Het vereiste wel wat behendigheid, hoor ik.

G: Ja.

I-1: En woonden daar veel kinderen in die tijd?

G: Nou veel, naast ons. Want dat is een foto van de Lorentzkade, die ingelijst is.

I-1: Die zien we niet op de band.

G: O ja, dat is het huis dus en helemaal kaal, zonder enige auto, behalve van de buurman en van m'n vader.

I-1: Ja, we zien een paar huizen staan op de foto, maar daaromheen is het weiland nog?

G: Nee, dat is de verkeerde; je ziet het: helemaal leeg.

I-2: Mooi hè?

I-1: En wat deed uw vader? [Cornelis Harman Gerlings, geb. De Bildt 6-12-1900, tr. Soerabaya 31-12-1926 Jacoba Johanna Smit, geb. 18-4-1892, overl. 26-12-1985]

G: Mijn vader, die deed van alles. Hij was zeer creatief. Ja, dan gebeurde er wat of zo en dan zette hij weer wat anders op.

I-1: Want hij was ondernemer?

G: Ja, ja, ja.

I-1: Kunt u wat voorbeelden noemen van wat uw vader zoal deed?

G: Nou, dan was hij directeur van de knopenfabriek in Voorschoten [fabriek van Kunsthoornproducten "Hollandia" N.V., Veurseweg 21] en dan was hij importeur van [Commanditaire Vennootschap] Java Kawi Thee Import, vanuit Indonesië. En in de oorlog heeft hij een worteljamfabriek opgezet [C.V. Jamita, fabricage van en handel en gros in consumptieartikelen]. Dus wij hadden geen honger, want hij kreeg suiker voor die fabriek. Dat ruilden we. Wie dat heeft bedacht of gecombineerd, dat weet ik niet, maar op de Oude Vest was het fabriekje met een hulpkracht en daar heeft hij zich de hele oorlog geamuseerd.

I-1: Wat was zijn afzetgebied?

G: Weet ik veel. Nee, dat weet ik allemaal niet. Bij ons gezin was het zo, de ene keer had je droog brood en dat deed mij in ieder geval niets en mijn zusje ook niet; ik heb er nooit iets over. En de andere keer gingen we naar een hotel in Nijmegen.

I-1: Het ging alle kanten uit?

G: Ja, dan was de hele benedenverdieping van die Java Kawi Thee Import. Zulke grote kisten en wij met [kilo dingen] helpen.

I-1: Dat was voor de oorlog?

G: Ja.

I-1: En wat deed u dan? Waarmee moest u helpen?

G: Met inpakken. Het waren zulke dunne kisten waar die thee in zat en dat ging dan in kilopakken zo. En dan moesten ze gevouwen worden. En dan verkocht hij het en verder weet ik het niet. Als kind ...

I-1: Maar u hielp daar wel mee en dat slokte wel wat van uw vrije tijd op. Vond u dat erg?

G: Nooit bij stilgestaan. Het hoorde zo; klaar uit. Ik maakte er ook nooit problemen van. Dat het zo kon gaan, dat realiseer je je pas achteraf. Dat van niks naar iets chics bijvoorbeeld.

I-1: En u hebt het ook nooit later aan uw ouders gevraagd? Of waren ze er toen niet meer?

G: Nee, ik heb het nooit gevraagd, want ik vond het ook geen issue. Het was zo, net zoals je drie keer op een dag eet.

I-1: Maar ik kan me voorstellen dat vrienden en vriendinnen dat toch wel een beetje merkwaardig vonden dat u boven woonde en beneden was er een soort werkplaats, om het zo maar te noemen.

G: Geen discussie over gehoord ooit. Ja, zo lag het feit en ik denk dat toen ook niet al te moeilijk werd gedaan over feiten die er lagen, als ik eerlijk mag zeggen, hoor. Als ik dat allemaal zo op een rijtje zet, dan denk ik: tsja, er was nooit discussie over.

I-2: U werd wel van tevoren ingelicht: nu gaan we naar boven, of was dan ineens het huis veranderd?

G: Ja, dat was zo, klaar. Ik heb er ook helemaal geen moeite mee; toen in elk geval niet.

I-1: En die handel was op basis van contacten die uw vader uit Indië had overgehouden?

G: Ja, dat neem ik aan. Ik weet het niet, ik was toen tien of twaalf toen ik toelatingsexamen deed.

I-1: Want hoe lang heeft hij dat gedaan, die handel?

G: Tot de oorlog denk ik hè.

I-1: Jaren?

G: Ja, weet ik niet. Zoiets.

I-1: En u ging naar de lagere school, kan ik me zo voorstellen. Welke school was dat?

G: ELS. De Eerste Leidsche Schoolvereeniging. U bent bekend in Leiden?

I-2: Ja.

G: Dus u weet er alles van.

I-2: Ik weet wat het is, inderdaad.

I-1: Maar onze luisteraars weten dat niet.

G: Ja, dat was eigenlijk zo, mijn vader kwam uit een vrij chique gezin. Die gingen in 1919 scheiden. Dat was heel bijzonder. En toen liep hij dus weg naar Indië met 19 jaar. Gewoon weg. En toen wij later weer terugkwamen, heb ik bij mijn grootmoeder gelogeerd. Heb ik in het boekje van mijn zusje gezien, dat ze dat heel zielig vond, maar ik heb het nooit zielig gevonden.

I-1: Dat was wat u in het begin van het gesprek vertelde, dat u bij uw grootmoeder was gedropt?

G: Ja, want mijn vader was ziek. Die is op een gegeven ogenblik naar Zwitserland gegaan, vanwege zijn ziekte; een maand of zo. Ik weet niet eens waar mijn zusje werd ondergebracht, maar ik had helemaal geen moeite met mijn grootmoeder. Want die ging, dat hoorde toen zo, naar Domburg als

kuuroord en dan hadden we zo'n kar hè, waar je je in verkleetde, met iets wat je naar de zee bracht. Ik kan me niet herinneren of het nou een paard of een vent was. Of een man, beter gezegd.

I-1: Domburg is nog steeds een beetje chique badplaats.

G: Ja, mijn grootmoeder was van huis uit een freule, wat je noemt. Dus die heeft dat er in gebracht. [j.kvr. Margaretha Johanna Stephania van de Poll, geb. Dordrecht 8-10-1876, dochter van jhr. mr. Harmen Hendrik van de Poll en Margaretha Johanna Stephania Onderwater, overl. Hilversum 14-9-1969, tr. Utrecht 8-2-1900 Jan Catharinus Gerlings, geb. Utrecht 14-5-1872, overl. Utrecht 17-11-1930]

I-1: En u ging daar met de auto naar toe?

G: Dat zou ik niet weten, nee.

I-1: Want uw vader had een auto of niet?

G: Ja, zo'n auto met zo'n achterkant waar wij in zaten, weet je wel.

I-1: Hij was één van de weinigen met een auto, denk ik.

G: Twee waren er in de hele wijk.

I-1: Twee in de hele Burgemeesters- en Professorenwijk?

G: In dat stuk dan hè, van de Lorentzkade; andere stuk weet ik niet.

I-1: En wie was de eerste?

G: Onze buurman, die de hele wijk gebouwd heeft. Die was aannemer of zoiets en hij heette Van Driel. [Woningbureau M. van Driel, na 1-9-1935 Bouw- en Exploitatiekantoor Van Driel en Ten Broek]

I-1: Daar werd wel naar gekeken, denk ik, want dat was bijzonder.

G: Ik zou het niet weten.

I-1: En hoe ging u naar die ELS? Want die was waar?

G: Tegenover het oude Leidsch Dagblad bij de singel; dat heette Noordeinde, als ik het goed heb.

I-1: Boerhaave heet het, geloof ik hè?

G: Het gymnasium heeft er ook nog in gezeten.

I-1: Hoe ging u daar naartoe?

G: In eerste instantie met een taxi, want Conny Verhey van Wijk, die van de wollendekenfabriek, woonde tegenover het Gym in zo'n groot huis. [Burggravenlaan 11] Die was daar ook op school en één van Kors op de Plantage [A.J. Kors, huisarts, Plantage 14], die ging daar ook op school, en mijn zusje was natuurlijk de vierde. Dus toen werden we een tijdje met een taxi daar heen gebracht en toen heb ik jarenlang samen met mijn zusje op een step.

I-1: Hoeveel jaar?

G: Tot ik naar het Gym ging. Echt jaren.

I-1: Gezamenlijk op één step naar het Noordeinde. Dat was wel een avontuur iedere dag.

G: Ja, vonden wij niet. We waren wel de enigen, ja. Maar het was een goeie oplossing.

I-1: En waarom niet meer met de taxi?

G: Ja, dat weet ik niet. Dat zal uiteindelijk wel een financiële zaak geweest zijn; dat weet ik niet.

I-1: En wat voor school was de ELS?

G: Een soort deftige school hè.

I-1: Wat voor soort kinderen zaten er op?

G: Nou, er waren natuurlijk in Lisse nog geen middelbare scholen en in Noordwijk, daar waren nog weinig scholen. Ik weet alleen dat de zoon van de burgemeester van Noordwijk bij mij in de klas zat en de enige waarvan ik weet dat die vader iets deed wat ik me kon voorstellen, dat was iemand van een winkel in de Breestraat. Een drankwinkel, Van der Bent. De anderen, weet ik veel wat ze deden, maar iets wat mij niks zei. Want toen ik op de boot stapte van Indië naar hier, toen schijn ik tegen mijn moeder gezegd te hebben: "Die meneer, die werkt". Ja, dat waren blanke mensen op die boot en in Indonesië om mij heen waren allemaal donkere mensen. Een kok en een tuinman en een djongos [huisbediende] en weet ik veel wat nog meer.

I-2: En een baboe, waarschijnlijk?

G: Ja, natuurlijk.

I-1: Maar u doelt op een matroos of zo?

G: Ja, het waren allemaal blanke mensen die je zag bezemen of weet ik veel wat. Iets wat ik werken vond.

I-1: En dat verbaasde u, want dat was u niet gewend?

G: Nee. Wat je ziet, dat is jouw wereld hè?

I-1: Maar dat was hier in Nederland wel anders?

G: Ja, maar we hadden wel voor de oorlog een Duitse dienstbode, die intern was. [Leidsch Dagblad 16-11-1935: "Mevr. Gerlings-Smit Lorentzkade 34 vraagt zoo spoedig mogelijk een flink meisje, voor d. [dag] en n. [nacht], Holl. of Duitse, goed kunn. koken en werken. Zich te vervoegen: P.J. Blokstraat 34". Kort daarop vestigde het gezin zich vanuit Voorschoten te Leiden.]

I-1: Dat gebeurde veel hè?

G: Ja, dat gebeurde veel. Weet ik veel waar ze het geld vandaan haalden. Want dat kon kennelijk.

I-1: Die Duitse dienstbode, om daar nog even op door te gaan, die is voor de oorlog al vertrokken?

G: Ja.

I-1: Want die moest weg?

G: Ik weet niet eens hoe lang ze geweest is, misschien een jaar of een half jaar. Ik heb geen idee.

I-1: Ja, omdat Duitsers ofwel geïnterneerd werden of weg moesten.

G: Zeker.

I-1: Toch nog even terug naar die ELS. Hebt u daar niet meer over te vertellen, want ik vind het toch wel bijzonder. U woonde in een andere buurt, u moest met de step daar naar toe. Er zaten toch

kinderen, ja, misschien kende u geen andere kinderen, maar die toch anders waren dan gemiddelde kinderen in Leiden?

G: Geen idee hoor. Ik speelde met de kinderen op straat en die kwamen van de straat of de zijstraten of weet ik veel wat.

I-1: En wat die vaders deden, dat zei u allemaal niks. Die hadden van die vage beroepen, begrijp ik.

G: Nee, niks. Wat ik niet zie, dan weet je niet of je nou burgemeester bent of arts. Ik denk dat ik het van veel later pas weet.

I-1: En wat was de naam van die arts?

G: Kors.

I-2: Hoe vond u het op die school?

G: Ja, prima, ik denk dat ik me specifiek neerleg bij de situatie zoals die mij aangeboden wordt. Zo'n gevoel heb ik dan als ik het er zo over heb, maar toen mijn moeder nog leefde, had ik helemaal geen zin en tijd om terug te kijken. Dus die vragen zijn er nooit geweest.

I-2: U bent iemand die zich makkelijk aanpast aan de situatie?

G: Ja, ik denk het wel.

I-1: En toen na de lagere school?

G: Gymnasium. Daar heb ik toelatingsexamen voor moeten doen tijdens de oorlogsdagen. 10 mei of zo.

I-1: Kunt u daar wat meer over vertellen? Hoe dat ging met zo'n toelatingsexamen? U kwam daar en...

G: Ja, met tien meiden uit die school, die ik kende. En we gingen met z'n tiene eten aan de overkant bij het huis van [Verhey] Van Wijk, van de wollendekenfabriek; we gingen daar iets drinken of weet ik veel wat en toen gingen we braaf terug, maar toen waren we met z'n tiene een kwartier te laat. Voor het toelatingsexamen.

I-1: En hebt u zich daar uit kunnen praten?

G: We werden binnengelaten en verder was er niks aan de hand.

I-1: Maar iedereen zat er al.

G: Tuurlijk, een kwartier te laat. Jammer, jammer dan.

I-1: U praat er vrij laconiek over!

G: Zo werd het ook opgevangen. Want we waren wel met z'n tiene, hoor.

I-1: Waar was dat Gymnasium?

G: Dat is Burggravenlaan [hoek Fruinlaan]. Ja, met z'n tiene te laat voor het toelatingsexamen en in de tweede bleven er tien zitten.

I-1: Dezelfde tien?

G: Ongeveer.

I-1: Hoe kwam dat?

G: Ja, de feesten en partijen, weet ik veel. Ja, hier in de buurt had je niet veel last van de Duitsers in principe. En we waren allemaal pubers; wie wat organiseerde weet ik niet, maar we bleven met z'n tienen zitten. Jammer dan.

I-1: Maar er was natuurlijk niks om te feesten, er was geen eten, er was geen drinken?

G: De eerste jaren was er weinig te merken, hoor. De eerste jaren misschien in Amsterdam, maar hier was er weinig van te merken, hoor. Het leven ging gewoon door.

I-2: U had niet het idee dat het erg veel impact had?

G: Nee, voor ons in elk geval niet en in de omgeving waar ik leefde ook niet. Dat kwam natuurlijk pas later, toen moest er iemand uit de wijk ... Want mijn moeder woonde daar inmiddels, want mijn vader was weggegaan; ze waren gescheiden.

I-1: Wanneer was dat?

G: Ik denk in '43-'44.

I-1: Midden in de oorlog?

G: Ja, het feit lag er. Dat was met alles zo.

I-1: Maar ik kan me voorstellen dat later de jongens op het gymnasium, die werden natuurlijk ouder en die werden wellicht opgeroepen?

G: Nog niet. Ik weet nog wel dat ik, toen ik op die step naar de ELS gingen, dat we bijna elke dag een meneer tegenkwamen en dat bleek de Latijnse leraar. Hij zegt: "Ik ken jou wel". Dat was de Latijnse leraar, die woonde daar in de bocht van de singel.

I-1: Ja, u viel op op die step, kan ik me voorstellen.

G: Kennelijk, maar dat is iets wat ik me niet realiseer. Iets opvallends, ik zou het niet weten.

I-1: Die partijen waar u het over had, hoe ging dat? Werd er gedanst of zo?

G: Ja, dat weet ik eigenlijk niet zo goed meer. Het was wel altijd thuis. Het Gymnasium had natuurlijk een actieve vereniging en die organiseerde ook wel altijd allerlei dingen.

I-1: Voor de leerlingen?

G: Ja, daar zal het wel aan gelegen hebben, maar dat weet ik eigenlijk niet meer.

I-2: U was dus net als uw moeder een feestnummer?

G: Ja.

I-1: U was echt een puber?

G: Ik denk het wel ja.

I-1: Waarom denkt u dat?

G: Nou, een aantal vriendjes, ja, en zo. Vriendjes waren toen heel anders dan nu vriendjes.

I-1: In welke zin?

G: Nou, ze gaan tegenwoordig zoveel verder.

I-1: Maar er was een avondklok, denk ik.

G: Ja, 8 uur, maar om 7 uur gingen we dan wandelen en ik weet wel, twee jongens en wij met z'n tweeën, mijn vriendin en ik. Dan liepen we gewoon een rondje; verder niks bijzonders. Ik weet wel dat ik als enige jas zo'n donkerblauwe regenjas had en toen zei één van de jongens: "Heb je het niet koud met die regenjas?" Helemaal niet; ja, daar sta je niet bij stil. Daar ben je niet mee bezig, ik weet niet waarom.

I-1: Waar was u wel mee bezig?

G: Met die vriendjes, hahahahaha.

I-1: U staat vrij makkelijk in het leven als ik het zo hoor, althans in die tijd.

G: Ja hoor.

I-1: Maar wat hield u dan wel echt bezig?

G: Ik was wel een lezer hè. Als mijn moeder zei: "Wie dekt de tafel?", dan hoorde ik het niet.

I-2: Dat komt me bekend voor.

I-1: Wat las u zoal?

G: O, van alles en nog wat, alles wat los en vast zat. Het Gymnasium had natuurlijk een ... Daarom kan ik de taal wel lezen, maar totaal niet spreken. Want het was alleen maar lezen op het Gym. Alleen maar lezen; geen woord werd er in een andere taal gesproken.

I-1: Dat was wel jammer, maar het was zoals het was natuurlijk.

G: Pas later merk je dat en ik ben getrouwd met een man die heel graag praatte en heel graag verhalen vertelde, dus ik hoefde niks. Ik zocht de vakantie uit en we deden van alles, honderdduizend dingen, en daarna hoorde ik tien keer het verhaal naar onze vrienden, want hij was een makkelijke prater. Hij was natuurlijk dyslectisch, dus dan is auditief alles hè.

I-1: U vertelde net dat u was blijven zitten met nog tien van de meiden en toen? Werd dat makkelijk opgevat thuis?

G: Ik zou het niet weten; het was natuurlijk een feit.

I-1: En op school? Want u bent echt gedoubleerd?

G: Ja.

I-1: Hoe was uw gymnasiumtijd?

G: Heel plezierig. Het was een puberteit hè! En dat kun je nu makkelijk traceren, maar dat was ik ook wel uitgebreid. Ja, van alles verzinnen. Er kon ook gewoon veel, tenminste daar, niet op het Gym.

I-1: Noem eens wat voorbeelden?

G: Daar zou ik over moeten nadenken, eigenlijk, want ja, noem eens een voorbeeld.

I-1: Ja, puberteit betekent hormonen, die een rol spelen.

G: Ja, mijn ouders woonden op de Lorentzkade en mijn vriendin woonde op de [De] Sitterlaan en we kwamen elkaar dus op die brug tegen. En dan liepen we naar het Gym en in het begin op van die ijzeren binten, die op de straat lagen. Was er nog niks, de hele Burggravenlaan. En volgens mij heb ik dus precies tijdens de oorlogsdagen examen moeten doen. Maar ik heb het nooit nagekeken hoor. Het was 10 tot 14 of zo.

I-1: Maar we hadden het erover dat u van alles meemaakte in uw puberteit.

G: Ja, vriendjes op het Gym; en dan had je boven die balustrade en daar kon je dus overheen hangen en dan zag ik als tweedeklasser die jongens uit de vijfde, zesde klas en dat vond ik in die tijd leuk. Dus dan heb je op een gegeven ogenblik een vriendje daar en we zaten altijd aan de raamkant, want de jongens-HBS had een kwartier eerder vrij dan wij. [schatert] Ik heb het leuk gehad in de oorlog. Kan er niks aan doen.

I-1: Maar er werd vooral naar de jongens gekeken en dat was het dan ook wel?

G: Ja, dat was toen hè. Dat was vrij onschuldig vergeleken met wat er nu allemaal gebeurt. Maar die vriendin en ik, als de ene naam werd genoemd dan was de andere naam er eigenlijk ook altijd bij. Maar wat voor naam we op het Gym hadden, dat zou ik niet durven zeggen.

I-1: Het zal toch ergens vandaan komen dat dat gebeurde, of niet?

G: Ja, vast wel.

I-1: U was een beetje stout?

G: Ik denk het.

I-1: En uw vriendin?

G: Die deed mee.

I-1: Die deed met u mee of was het andersom?

G: Die deed met mij mee. Altijd buiten spelen, verstoppertje. Ik kende alle poortjes daar, de ene liep door en de andere liep niet door. Maar ik heb geen negatieve beelden van de oorlog. Ik bedoel, ook die rotzooi moest ik halen dus, het eten later op het Gym ook.

I-1: Op het Gym, hoe bedoelt u?

G: Ja, daar werd het uitgedeeld. Dat was een gaarkeuken. Dus dat moest ik altijd halen, dus ik heb het niet onaardig gehad.

I-1: Ik zie uw ogen nog twinkelen.

G: Ja, laatst ook las ik een verhaal over de oorlog en zo. Ook van iemand uit de wijk of zo. Ja, met honger. Ik zal best honger hebben gehad, maar ik heb daar geen ... Het feit lag er en zo ben ik überhaupt natuurlijk hè. Het feit ligt er. Als je er wat aan kunt doen, moet je het doen. Als je er niks aan kan doen, moet je het aanvaarden, klaar uit.

I-1: Ik zie dat als een terugkerend patroon in bijna heel uw leven.

G: Dat zal het ook wel zijn, vast wel. Want dingen die er dus niet waren en je vindt dat die er moeten zijn, die pak ik dan ook op. Dat is de aard van het beestje.

I-2: Ja, precies. En u bent blijmoedig ook, dat scheelt ook wel veel.

G: Ja, ik weet niet waar het begint.

I-2: Ik denk dat het er ook wel mee te maken heeft.

G: Nou ja, als je de feiten aanvaardt, die onveranderbaar zijn. Bij ons thuis was het: 'take it or leave it'. Ging het goed met de zaken, wat ik zei: de eerste auto in de wijk. Ging het niet goed, ja, jammer dan, dan had je droog brood, tussen aanhalingstekens. Je bent allemaal een product van je opvoeding hè, denk ik dan.

I-1: Hebt u het gymnasium afgemaakt?

G: Nee, ik bleef in de vijfde klas zitten en inmiddels waren mijn ouders gescheiden. Ik denk in '44 of zo iets. En in '46 bleef ik zitten en toen zei ik tegen mijn moeder: "Ik ga niet meer verder, klaar uit!"

I-1: En dat kon ook zomaar?

G: Ze had niet zoveel te vertellen, denk ik. Ja, ik kan er ook niks aan doen. Nou, en toen heb ik een half jaar bij onze eigen tandarts iets van hulpkracht gedaan en ondertussen bij Pont op de Breestraat secretaresseopleiding, dus toen ben ik bij een uitgeverij terechtgekomen. Iemand die bij Meulenhoff werkte en zelfstandig ging functioneren, [L.] Stafleu. Die had nog geen eigen kantoor, maar hij woonde in Oegstgeest [Prins Bernhardlaan 38] en daar had je boven de voordeur, zoals bij al deze huizen, zo'n kabinet en daar stond de typemachine en ik weet nog: bij de eerste brief die ik typte had ik het carbon verkeerd om.

I-1: En wat is carbon, want dat weten ook veel mensen niet meer.

G: Dat weet ik niet.

I-1: Zullen we het doordrukpapier noemen?

G: Nee, ja, het is, ik weet niet hoe het heet.

I-1: Het was bedoeld om een tekst die je tikte dubbel te krijgen.

G: Ja, dubbel. Ja, want je kon niets vermenigvuldigen toen. Ik heb nog een paar velletjes liggen.

I-1: Je kreeg er zwarte handen van. Maar Stafleu, wat gaf die uit zoal? Want dat is echt een Leidse uitgever natuurlijk.

G: Nou, al die boeken daar [mevrouw wijst op de boekenkast].

I-1: Die zien mensen niet op de band hè.

G: Ja, onderzoek en eigenlijk een heleboel vertalingen. Ja, dat weet ik niet uit mijn hoofd, al die boeken. Het was psychologische werken en kunstwerken en eigenlijk, ja, niet zozeer romans, maar echt informatie, denk ik. Ja, vertalingen, en ik moest die vertalingen in goed Nederlands vertalen. Die boeken van voor naar achter heb ik dus gelezen.

I-1: En vertaald?

G: Nee, het was vertaald. Maar die vertaling was kennelijk zó slecht dat hij dus vond dat dat anders moest.

I-1: O, zo. Het moest dus geredigeerd worden?

G: Ja, en dan heb je natuurlijk lol van je vorige opleiding. Want dat is er ingestampt, wat je noemt. En we lazen natuurlijk alleen maar op het Gym. Niks geen Engels, Frans of Duits praten, daar breek ik ook mijn nek over, bij wijze van spreken. Ik kan het wel lezen allemaal.

I-1: Dus de uitspraak, als u in het buitenland bent, levert problemen op?

G: Nou, ik deis me. En mijn echtgenoot was een heel spreekvaardig iemand, dus die nam dat allemaal over. Dat maakte mij niet uit. Want later dacht ik: zal ik dat nog eens opnemen? Maar ja, ik denk: waarom?

I-1: Het was wel makkelijk zo?

G: Ik kom er kennelijk uit.

I-1: Ja, dat lijkt wel zo.

G: Ja.

I-1: Hoelang hebt u bij Stafleu gewerkt?

G: Ik denk een jaar of Want toen is hij verhuisd, toen kreeg hij een appartement boven Breestraat 19. Heel aan het begin bij het Rapenburg. Ik geloof dat er beneden een bank zat. Grote ruimtes en de boekhouder kwam daar ook zitten en later nog iemand, die de verkoop deed. En later kwam zijn zoon erbij, want die was een jaar of 18, 19. Dat was leuk. Ja, ik vond het leuk, maar hij betaalde niet zo goed, dus ik kreeg later een baan die echt goed betaalde. Een exportmaatschappij van Achterhoek en Liemers. [Nederlandse Export Maatschappij Achterhoek en Liemers N.V. te Wassenaar] Dat was in die streek waar al die fabrieken zaten en het was een sjouwman, die had zijn kantoor in Wassenaar tegenover het zwembad. De eerste verdieping was het kantoor en daar heb ik dus een aantal jaren gewerkt tot mijn trouwen. Dus dat was in '52.

I-1: In '52 bent u getrouwd en bent u blijven werken?

G: Mocht helemaal niet. Had helemaal geen mallemoer te vertellen. Verschrikkelijk, wat er allemaal veranderd moest worden, ja.

I-1: Wat deed u dan toen u getrouwd was?

G: Poetsen en breien en zoiets stoms. We trouwden en toen ging mijn schoonmoeder twee jaar naar Zuid-Afrika, naar haar zoon, en toen hebben we in dat huis van haar gezeten.

I-1: In Leiden?

G: In Leiden, ja, op dat plein in de Cobetstraat. Dat plein waar altijd die festiviteiten worden gehouden met Koninginnedag, in het midden van de Cobetstraat. [De] Laat de Kanterstraat, dat plein. En daar op een bovenhuis heb ik dus gewoond en dat was heel leuk. Leuke ruimte. Wat ik allemaal deed, weet ik bij God niet meer. Geen idee!

I-1: Op enig moment kwamen er kinderen, denk ik?

G: Nee hoor, pas later. Want na twee jaar kregen we een benedenverdieping in Wassenaar en daar is mijn dochter geboren [Marielle Madelon, 10-1-1954]. Een benedenverdieping, een heel grote kamer, 7 x 5 of zo, plus nog zo'n uitdijng [serre?]. Toen had je van die matten, 90 breed, per meter, en dat heb ik allemaal zelf gedaan, dat naaien. Al die banen aan elkaar, 7 meter en dan banen van 90 cm.

I-1: Waar heeft u uw man ontmoet eigenlijk?

G: O, met de feesten na de oorlog; hij woonde ook in die wijk.

I-1: Met de bevrijdingsfeesten op straat?

G: Nou ja, er was een groep met mijn zusje en aan de overkant mensen die ik kende en daar vriendjes van. En ja, zo was het eigenlijk. Ik kende hem al van zicht, want zijn ouders woonden op het hoekje van de Roodenburgerstraat en de Burggravenlaan en daar liep ik dus altijd langs naar school. En toen heb ik dus daar [Achterhoek en Liemers] erg goed verdiend, moet ik zeggen. Want dat weet ik nog wel, we trouwden op 400 gulden van mijn man in '52 en ik verdiende 300. Dus het was echt een hoog salaris in verhouding met de mensen, die daar ... Toen we daar dat onderkomen hadden, was het een hele benedenverdieping, maar ook nog een kamer op zolder, en toen dacht ik: wat moet ik met zo'n ding? Dus die verhuur ik. En die hebben wij verhuurd aan een meisje, dat etaleuse was van de Bijenkorf. Die wilde daar wel zitten, maar die wilde ook eten. Nou ja, dat lukte dan allemaal nog wel, maar dan vergat ik ook wel eens de andijvie te wassen, dat kraakte tussen onze tanden.

I-1: Ja, u was een echte huisvrouw, ik hoor het al.

I-2: Een geboren huisvrouw.

G: Totaal niet. In onze arme tijd deed ik alles zelf. Wat je allemaal deed, dat weet ik eigenlijk niet eens meer, maar ik had wel een hulp voor het poetsen. Dat vond ik dus kennelijk nodig.

I-2: Ik kan het me helemaal voorstellen.

G: Mijn man was astmatisch en hij kwam dus uit een gezin waar altijd rekening met hem werd gehouden. Maar ik heb in mijn hele trouwen geen astma-aanval van hem meegemaakt. Ik weet er niks van, ik heb er geen verstand van. [Proest het weer uit] Hij was dus directeur van MHP, Middelbaar en Hoger Personeel. Pas later hoor en ik weet wel dat er, en dat was dus wat zal het zijn, in '94 is hij overleden, dus in de tachtiger jaren, dan hebben ze eens in het jaar zo'n happening voor alle leden. Of je nou FNV of MHP bent. En toen had hij het er over wat hij zou doen en zo. Ik zeg: "Vraag mevrouw Toth van Content."

I-1: Uitzendbureau?

G: Ja, precies. Ik heb natuurlijk via allerlei banen of bestuursfuncties heb ik de Zakenvrouw van het Jaar ettelijke keren meegemaakt, maar ook onder andere van haar. Dus toen hij zei, wat zal ik voor item nemen, toen zei ik: mevrouw Toth. En dat deed hij dan. Hij was wat dat betreft natuurlijk vooruitlopend in die MHP, maar hij had kennelijk zo'n bodem, dat hij dat niet de bottleneck vond.

I-2: Wat bedoelt u?

G: Hij durfde het aan, zo moet ik het zeggen.

I-1: Omdat zij nogal vernieuwend was?

G: Nee, omdat hij het aandurfde om iets nieuws te brengen binnen de MHP, die dus totaal niet specifiek geëmancipeerd was.

I-1: Glazen plafonds, die waren er nog?

G: Ja, zeker weten. En toen had hij dus een afspraak met mevrouw Toth en dat wilde ze wel doen. Dus gepubliceerd hè, en twee weken daarvoor zegt ze: "Nee, ik durf het niet aan", tegen hem. Nou, daar moest hij dus op af. Ze heeft het gedaan, maar toen was dus het begin van haar algemene ontwikkeling in de wereld.

I-1: Welke tijd hebt u het nu over?

G: Tachtiger jaren.

I-1: Begin tachtiger jaren, denk ik.

G: Ja.

I-2: En u zei net, toen de band niet aan stond, ik was feministisch aan het worden. Kunt u daar nog iets meer over vertellen?

G: Ik zou het niet weten. Ik vind die gelijkwaardigheid, denk ik, van huis uit logisch, nuttig en noodzakelijk en weet ik veel wat. Ik ging in de '80-er jaren dus studeren hè.

I-1: Wat ging u studeren?

G: Rechten. Ik was vijftig en ik zit in Leiden en ik ga naar de decaan. Nee, ik moest eerst een colloquium afleggen.

I-1: Want u had het gymnasium niet afgemaakt?

G: Ja, ja, dus ik deed in Leiden een aanvraag en ik word opgeroepen. Zitten er zes hoogleraren en één mevrouw voor het notuleren. Ik was me toch pissig, maar goed, niks te vertellen, dus vragen zo denigrerend: "Hoe komt u er bij om als u zo lang niks hebt gedaan om nu te gaan studeren?" En ik heb het opgeschreven, want ik was al jaren een goeie vriendin van Til Gardeniers. Die was toen minister of zo. En ik had het verhaal opgeschreven. Ik was zo ontzettend boos. Maar je doet er niets aan natuurlijk, dus ik werd afgewezen. Zo denigrerend als 'ach mevrouwtje, ga achter de naaimachine zitten'. Je houdt het niet voor mogelijk. Ik was geschokt. Ik heb het opgeschreven en toen zei Til tegen mij: "Wil je dat ik er iets aan doe?" Ik zei: "Nee, want het is nu juli en ik wil in september beginnen en ik heb inmiddels al gebeld naar Amsterdam en al kom ik van de straat, dan mag ik een colloquium doen." Dus dat heb ik gedaan, dus ik moest geschiedenis vanaf 1785 en van alles en nog wat. Dus mijn echtgenoot is met de kinderen op vakantie geweest en zo. Ja, ik moest aldoor lezen, lezen, lezen, lezen. Maar ja, goed. Ik weet nog wel dat ik dat examen moest doen. Nou, dat was verder geen punt, ik slaagde, dus ik kon overal beginnen. Ook in Leiden, als ik dat zou willen. Toen heb ik de decaan gesproken van de rechtenfaculteit en toen zei ze: "Het is verstandiger als u in Utrecht gaat studeren", want in Leiden was het één jaar en als je één of twee vakken miste moest je het hele jaar over doen en in Utrecht, al doe je drie keer een vak over, als je maar binnen die twee jaar klaar bent. Dat vond ik een superadvies van dat mens. Want ze zei ook: "Uw sociale omgeving is natuurlijk verder niet gewend, dat u niet ter beschikking bent". Ja, logisch, ik vond het een ontzettend goed advies. Dus ik heb twee jaar heen en weer gereisd naar Utrecht en dat gehaald.

I-2: Knap hoor!

G: Ja, ik weet niet of dat knap is hoor. Je doet iets waar je zin in hebt.

I-2: Maar u had wel een gezin en andere activiteiten.

G: Dat was nog maar eentje. De rest was al verdwenen. Ja, want ik ging er van uit, 18, 19, eindexamen, de deur uit, zoek het maar uit verder. Ja, sorry, en binnen de kortste keren hadden ze drie keer hun portemonnee hier verloren, weet je wel. Ik denk: o, wat ben ik blij dat ik er niks meer mee van doen heb. Gottegot, moesten ze al die kerels af en de bank af, heerlijk. Iemand zei: "Zijn de kinderen de deur uit?" Ik zei: "Ja, gelukkig wel!" Die kwam niet meer bij. Ja, jammer dan. En toen kreeg ik mijn kandidaats, dat was nog in het Latijn, in zo'n mooi dingetje. Het hangt nog in mijn slaapkamer. En toen waren we redelijk op tijd uit Leiden, mijn hele familie, kinderen allemaal erbij en

toen hoorde ik later van een mevrouw achter mij, dat ze zo benieuwd was wie nou eigenlijk het kandidaatsdiploma kreeg. Want het was een heel rijtje en die zaten natuurlijk allemaal met elkaar te praten. Dus dat vond ik wel geestig. En toen kreeg ik het uitgereikt en toen zegt die hoogleraar: "Gaat u door?" Ik zeg: "Nee, ik ga bedrijfskunde doen". "Dat dacht ik al, je gaat vast niet mijn rechtenstudie verder uitdiepen?"

I-1: U bent bedrijfskunde gaan doen daarna, meteen al?

G: Ja, want bedrijfskunde kon in Delft en het was een eenjarige opleiding en je moest alleen een kandidaats hebben. Dus of je nou Spaans had of tandheelkunde, want die zaten er bij, of medicijnen. Het maakte niet uit. In één jaar kon je bedrijfskunde doen daar. Dus ik had een auto en er kwamen hier uit Leiden vandaan al vier, vijf studenten die met me mee reden naar Delft. Die twee ijzeren dingen daar onderaan, heb ik gedaan, met één of ander apparaat gemaakt. Delft hè! Alle twee die ijzeren dingen.

I-2: Dat viel ook onder bedrijfskunde?

G: Ja.

I-1: Alle twee die ijzeren werkstukken?

G: Ja, die kon je uit elkaar halen, ja, dat hoorde er bij.

I-1: Wij noemden ze fietsenmakers, maar goed, dat mocht ik niet zeggen.

G: Maar toen brak ik mijn been, op de fiets, want ik had een jonge hond en toen stond ik op één been en toen zei ik: "Kom!" En toen liep hij precies tegen dat ene been aan, dus ik hoorde het kraken, en ik denk: och God. Nou ja, niks aan te doen. Toen heb ik mijn dochter, want die zat op het Montessori, want die was ook blijven zitten op het Gymnasium hier, ik zeg: je mag het van mij overdoen, maar je mag niet naar het Agnes, want daar ging iedereen heen. Dat was een verzamelpunt van minder goed lerenden, om wat voor reden dan ook, weet je wel. Ik zeg: "Je mag blijven zitten of je mag naar Montessori, verder is er geen keuze". "Nee, Montessori is kak". Ik zeg: "Ja, 700 mensen, 100 kak, zijn er nog 600 over". Ja toch? Maar daar heeft ze nooit spijt van gehad. Dat is diegene die nu in Zuid-Afrika zit en nu een baan aangeboden gekregen heeft als commercieel directeur bij een uitgeverij in Amsterdam. Dus die gaat naar Amsterdam weer terug.

I-2: Fijn voor u, of maakt het u niet uit?

G: Nou, ik zie haar dan in principe iets meer, waarschijnlijk, maar ja, met al die kinderen, een echtgenoot, een baan.

I-1: Naast het studeren, wat deed u verder zoal aan vrijwilligerswerk bijvoorbeeld?

G: Even denken hoor. Delft ging dus niet meer door omdat ik mijn been brak, dus ik kon niet met die auto onderweg. Dus toen was dat afgesloten, dus toen heb ik het niet in Delft gedaan, maar ik heb een HBO-studie bedrijfskunde gedaan. En die was in Dordrecht en ik heb van de week nog zitten uitrekenen dat ik in een half uur thuis was van Dordrecht 's avonds, want je mocht 170 rijden daar. Dat was gewoon zo. Toevallig dat we het daar over hadden. Ik weet nog dat één van die knullen, er was er maar één op dat moment, die reed met me mee naar Delft [moet waarschijnlijk Dordrecht zijn]. Hij zegt onderweg: "We zitten toch niet op Zandvoort hè?" [Schatert het weer uit]

I-2: U hield wel van het gaspedaal intrappen?

G: Maar ik heb geen radio aan en ik wil geen gesprek.

I-1: Concentratie?

G: Ja, precies.

I-1: En u rijdt nog steeds?

G: Ja. Maar wel naar Amsterdam bij wijze van spreken, omdat ik die weg naar Amsterdam waar mijn dochter woonde en weer gaat wonen al zo vaak gereden heb. Maar verder? Ja, Den Haag en zo, maar Rotterdam niet. Dan moet ik te veel nadenken en ik vind het niet erg om na te denken, maar ik vind het wel erg om als er iets gebeurt een oplossing te moeten zoeken. Daar heb ik geen zin meer in. Ik heb laatst zitten ontleden: waarom zit je zo schijterig te doen, pardon.

I-1: Ik wil toch even naar het vrijwilligerswerk in Leiden. Want ik zie hier een hele mooie dikke map.

G: Ik ben lid van de Vereniging van Vrouwenbelangen geweest. Dat was de oudste emancipatoire van vóór 1900. Daar was ik lid van en daar ontmoet je dan mensen, en geld interesseert me niet, echt niet, maar wel wat er achter zou kunnen zitten. Met de beleggingsclub heb ik twintig jaar gedaan. Dat was zoveel per maand en dan bij iemand thuis om de beurt. Maar op zich, geld interesseert me niet echt, maar alles er omheen, hoe het draait en zo. Hoe afhankelijk dingen zijn, dat vond ik nou wel interessant.

I-1: U bent daar actief in geweest?

G: Ik heb niet in een bestuur gezeten, maar het waren niet zoveel mensen hoor. Het waren van Vrouwenbelangen mensen, ze hadden allemaal wel verdomd goeie banen. Eerst tien en toen minder, want die zaten nog midden in hun activiteiten.

I-1: En dan ging u samen beleggen?

G: Ja.

I-1: En ging dat goed?

G: Even zo vrolijk niet. Nou, toen ik er uit stapte na tientallen jaren kreeg ik wel geld. Maar niet om te zeggen ohohoh. Nee.

I-2: Het spel vond u leuk?

G: Nou, het interesseerde me hoe financiële zaken in mekaar grepen. Ik heb er absoluut verder geen verstand van, maar dat interesseerde me dus erg. Wat van wat afhing, weet je wel. Dat vond ik eigenlijk leuk met dat beleggen. Verder vond ik dat beleggen niks an, maar je hoorde daardoor hoe subtiel sommige dingen werken. Dat vond ik wel leuk.

I-1: Ja, heel dat mechanisme daarachter.

G: Nou ja, precies, je hebt geen flauw idee als je daar verder niks mee te maken hebt, hoe dat kan werken.

I-1: En waar staat dit voor, ik zie hier man vrouw 50/50?

G: Ja, dat heb ik opgezet, deze vereniging. Ik heb opgezet dat we actie moesten voeren in de gemeentepolitiek. Zoiets dan, en toen heeft mijn man dit laten maken op zijn werk, want daar had je natuurlijk van die [kerels? Stencils?]. Staat ook in, hoe heet het nou, 'Geschiedenis van Nederland' of zoiets. Er is iets waar je alle dingen van Nederland kan volgen. Ik weet niet, ik kwam er per ongeluk op en daar zag ik dit nog genoemd. Alleen stond er bij: wie de ontwerper is, weten we dus niet. Dat weet ik dus ook niet meer.

I-1: Dit is opgezet om ...?

G: Gemeentepolitiek. En ik had een vriendin of ik heb nog een vriendin, die toen een burn-out had. Die was docent scheikunde aan het Bona, geloof ik, en die was overspannen en die was dus thuis en die heb ik gevraagd of zij de verdeelsleutel wilde maken over een aantal steden en daar heeft zij zich in verdiept. Dat staat ook wel ergens zwart op wit, dat weet ik niet meer. En toen dat vastlag heb ik dus via mijn bestuur van de Vrouwenbelangen hebben ze het overgenomen en ben met een vriendin zo'n button gaan maken in Amsterdam, met zo'n apparaat.

I-1: Maar u was initiator hiervan? Dat is niet gering. U praat er zo makkelijk over, maar dat is nogal wat.

G: Zal wel. Ik vond het nodig en als je iets nodig hebt, dan ga je daar op focussen en dan krijg je meer mensen mee. De tijd is er dan ook rijp voor hè. Want alleen krijg je niet gedaan. Klaar uit. De mensen moeten ook rijp zijn om het te accorderen enz.

I-1: U was wel activistisch?

G: Ja, misschien wel.

I-1: Kijkend naar wat u in de Burgemeesters-Professorenwijk hebt gedaan, bijvoorbeeld ten aanzien van die weg. Wilt u daar wat over vertellen?

G: Er was een papier dat ik kreeg, ik woonde op de [Van den] Brandelerkade, en daar stond een plaatje in dat ze van de Haagweg een rondweg wilden maken door deze wijk. Dus [De] Sitterlaan, Burggravenlaan, die twee huizen op de Hoge Rijndijk naar de vlakte gooien en dan zo door naar Noord-Leiden, Willem de Zwijgerlaan, zo doortrekken. Ik weet niet wat voor papiertje ik kreeg, een plattegrond in een boekje, ik weet niet wat de reden was, maar daar zag ik dus dit en toen dacht ik: het is te zot om los te lopen, want het zijn wel duizend kinderen, die heen en weer ... Het was ook het Gym, het was ook de HBS, een katholieke en 1, 2, 3 gemeentescholen. Dus alles liep daar heen en weer en toen dacht ik: dat is natuurlijk te gek om los te lopen. Dus ik was al lid, ja, het zal niet waar zijn, van de oudercommissie van de openbare Oppenheimschool en ik kende dus de leden van de oudercommissies van de andere scholen en die hebben we dus gebeld en uitgenodigd en laten zien wat er aan de hand was. Iedereen was natuurlijk tegen. Dat was nogal simpel en Kret, die woonde bij mij vier huizen verder. Dat was de toenmalige wethouder. Ook bij in de klas gezeten op het Gym. Die is later burgemeester van Sassenheim of Lisse geworden. En toen dacht ik: hoe doen we dat? En toen hebben we echt officiële brieven geschreven en overlegd met al die oudercommissies en toen is het uiteindelijk verworpen.

I-1: Is er nog ingesproken bij een raadsvergadering?

G: Dat weet ik niet; ik niet, in elk geval.

I-1: De dominee misschien?

G: Nou, die dominee heb ik voor dat andere karretje gespannen.

I-1: Want?

G: Die heeft de gave van het woord en hij heeft status.

I-1: Wie was dat en waar ging het over?

G: Lamping. In de kerk. Hoe heet die kerk op de [Van den] Brandelerkade. O ja, de Vredeskerk.

I-1: En waar ging het toen over?

G: Ze wilden ook daar een flat bouwen op de andere hoek van de kerk. Voor werkende jongeren plus alle auto's die daar bij hoorden. Toen ben ik de buurt op gegaan, gebeld, gebeld, gebeld. En toen heb ik gevraagd of die dominee Lamping het woord wilde voeren. Want de gemeente had dus een bijeenkomst in die kerk georganiseerd. Ik heb de Burggravenlaan afgelopen en iemand anders heeft nog ergens in die wijk De mensen zeiden: "Ja. Als de gemeente dat wil, dan hebben we niks te vertellen". Ik zeg: "U hoeft ook niks te vertellen. U hoeft alleen maar aanwezig te zijn." En dat waren er een heleboel; daar schrok de gemeente zich het apezuur van. En vooral ook omdat dominee Lamping het woord voerde namens de bewoners.

I-2: Heeft u verder nog iets te vertellen over het vrijwilligerswerk in het Leidse? Madurodam nog, maar dat is niet Leids natuurlijk.

I-1: U vertelde net dat u in Wassenaar een hele grote benedenverdieping had. Hoe bent u weer in Leiden teruggekomen?

G: Omdat mijn zusje trouwde en die ging dus uit het huis van mijn moeder aan de Lorentzkade en toen kregen wij dus, inmiddels was mijn oudste dochter geboren in Wassenaar, en toen kregen wij de benedenverdieping en mijn moeder en een vriendin zaten op de benedenverdieping en op de tweede verdieping, dus slaapkamers. Eerst één en toen drie.

I-2: En daar bent u blijven wonen, aan de Lorentzkade?

G: Vier jaar, en toen heb ik tien jaar op de Moddermanstraat gewoond. Op het hoekje.

I-1: Wel allemaal in dezelfde buurt.

G: Ja, wel allemaal in dezelfde buurt. Moet je je voorstellen, ik had er drie onder de drie. Eén keer twee jaar ertussen en één keer één jaar. Maar al die slaaptoestanden tweehoog. Geen warm water, tweehoog. Dus ik weet nog goed dat ik de trap op ging, want ik kon die kinderen niet alleen laten beneden. Dus dan liet ik mijn dochter voor lopen en ik leunde tegen de leuning en eentje van 25 op de arm. En kokend water in mijn andere hand. Twee trappen op en dan was dat kokende water precies goed voor dat badje om op temperatuur te zijn.

I-1: Eentje van 25, wat bedoelt u?

G: 25 kilo. Op de arm en mijn dochter voor, ja, dat moest wel. Je moest boven komen. Nou, het ging. Als je maar voorzichtig bent hè! En die ketel kokend water was precies goed voor dat badje om dat badje op temperatuur te krijgen.

I-1: Dus u hebt eerst op de Lorentzkade gewoond? Hoe lang is dat geweest?

G: Tot '58.

I-1: Toen naar de Moddermanstraat. Wanneer was dat?

G: '68. En toen daarna naar de Van den Brandelerkade. Dat is 40 jaar geweest.

I-1: En daarna bent u hier naartoe gekomen?

G: Ja, dit jaar tien jaar. En dus hier ook in de bewonerscommissie. Ja, het zal niet waar zijn.

I-1: Ik vind het een erg leuk verhaal.

G: Dank u.